

# «Chantai rumantsch!» La historia d'in pievel e siu lungatg

Publicaziun dalla lavur scientifica da Laura Decurtins

DA PAUL DUFF / ANR

■ **Il venderdis vargau ha l'Uniun perscrutaziun da la cultura grischuna teniu sia radunonza generala a Glion el Cinema Sil Plaz. La gronda prominenzza dalla cultura grischuna ha suenter l'assemblea assistiu alla presentaziun dil studi scientific da Laura Decurtins intitulaus «Chantai rumantsch!».** L'atura ei buca sulet sededicada alla perscrutaziun dil cant romontsch, ella praticescha il cantar zun activ sco cantadura el las formaziuns Cantus Firmus ed el Chor Origen. La biala rama musicala cun canzuns romontschas dil Chor Cantus Firmus cul dirigent *Clau Scherrer* ei stada ben piazzada per l'ocasiun.

La menadra digl «Institut perscrutaziun da la cultura grischuna» (IKG), *Cor-dula Seger*, ha presentau l'atura *Laura Decurtins* sco «furchtlose, arbeitswütige Frau» ch'ha scaffiu ina scartira perscrutada entras ina massa material dalla historia musicala romontscha ed ofniau: «Il cudisch fa buca sulet gust da leger, mobein animescha schizun da cantar!» *Hans-Rudolf Wiedmer*, menader dalla Casa editura Chronos, ha ludau la profunda scienza historica che l'atura ha intercoret cun precisu. El ei fascinau dalla vasta variaziun dil romontsch ed ha engraziu agl institut IKG pil sustegn. El temps dalla digitalisaziun sedamonda el schebein in cudisch hagi aunc valeta. *Wiedmer* muossa si con persistenta che la veta d'in cudisch ei en cumparegliaziun cun la fragila caussa da datas e programs digitals. «Il cudisch vegn ligiu aunc en 50 onns, la segirtad d'ina publicaziun digitala ei en in spectrum da tal temps incerta.»

## Viarva unescha e dat identitad

In tal process da s'unir e s'identificar en ina societad cun sentiments cumineivels



L'atura *Laura Decurtins* presenta sia lavur da quater onns, sia dissertaziun intitulada «Chantai rumantsch!».

FOTO P. DUFF

che valan da defender, in tal andament sto vegnir promovius e mess en moviment. Igl onn 1936 veva la Societad Retorumantscha 50 onns e per quella caschun ha Rudolf Olaf Tönjachen pretendu «scrivi, patertgei e cantei vus Grischuns en romontsch». Ei era in temps da smanatschas neu dil nord e dil sid e cuort avon la confirmaziun da renconuscher il romontsch sco quarta lingua e francar quei fatg ella Constituziun federala.

Pia era il cantar da cuminonza ei in mied da sedefender per mantener il lungatg e la cultura retorumantscha. Alla fin dil 19avel tschentener han ils activists da lungatg sespruau da supprimer lungatgs jasters e far cantar romontsch popular e francar la canzun ella populaziun. Decurtins numna ils nums da Hans Erni, il pur, politicher e cumponist che cloma «e viva nies lungatg matern».

Auters cumponists ord mintga idiom romontsch sededicavan alla canzun dalla patria e promovevan lungatg ed identificaziun cun cant. La libertad da cantar cant patriotic e s'identificar cugl origin dalla patria ei stau in andament ch'ha cuzzau dalla fin dil 19avel tochen el miez dil 20avel tschentener. Veglias canzuns popularas romontschas ein rimnadas en scartiras e sin portatuns dils activists e scienziats da lungatg Peider Linsel, Tumasch Dolf ed Alfons Maissen. 1945 ei il cudisch dallas ediziuns historicas da canzuns religiosas «Consolaziun dell'olma devoziusa» cun rodund 2000 variantas da canzuns popularas religiosas cumparius.

## Stendiu in artg sur prest 500 onns

La cuorta resumaziun ord la presentaziun dil cudisch a caschun dalla vernissascha a Glion fa gia pulit queidas e sveglia mar-

veglias sin dapli. Decurtins ha rimnau aunc bia dapli historia e fatgs dalla canzun romontscha. Igl εμπrem capetel cuntegn la historia dils fastitgs dall'entschatta dil cant romontsch.

Quel nescha cun cant religios en in «cudesch da psalms», igl εμπrem cudisch da cant romontsch ch'ei stampaus. Igl autur Durich Chiampels ha translatau il cudisch da Constanza «Nüw Gesangsbüchle» el romontsch vallader. Chiampels veseva en si'ovra in mied per il pievel d'emprerder da leger e scriver. Las «Chanzuns spiritualas» stattan pia agl origin dalla documentaziun dil cant romontsch.

El quart capetel descriva l'atura Decurtins la canzun el temps modern dil secund miez dil 20avel tschentener tochen il cant dad oz. In aspect zun interessant co la tematica dil temps modern ha midau cuntegn e melodica. La vendita dalla patria, il pop e rock demonstront, ils cantauturs romontschs e las cantauturas romontschas vegnan tematisai aschibein sco la musica classica dil 20avel tschentener.

Sin sur 500 paginas ha Decurtins tschentau sia lavur da dissertaziun. «Igl ei in engaschament da quater onns» di ella enviers l'anr e segna cun veseivel plascher ad amitgs ed enconuscents ils toms garegiai. Il cudisch cun il suttel «Zur musikalischen Selbst(er)findung Romanischbündens» muossa a nus Romontschs el spiegelh noss'identitad. La rolla dil cant e la canzun ein daveras stadas ed ein aunc adina la cadeina ligionta dil pievel romontsch che duei retener nies sentir, patertgar ed agir a moda nunballuconta.

Il cudisch da *Laura Decurtins* «Chantai rumantsch! Zur musikalischen Selbst(er)findung Romanischbündens» ei da retrer tier las librerias dalla regiun, ISBN 978-3-0340-1501-1.